

För Sverige nya Coleoptera. XII.

Av

THURE PALM.

1. *Ancyrophorus Strandii* Scheerpeltz.

O. Scheerpeltz har i Norsk Ent. Tidskr. B. VIII-H. 1—3, p. 53—76, monografiskt behandlat staphylinidsläktet *Ancyrophorus*; varvid bl. a. en högnordisk art, kallad *Strandii*, nybeskrivits. Prof. Scheerpeltz har av den nya arten, som ofta lever i sällskap med *omalinus* Er., sett ex. från Nordnorge, Nordfinland och „Lappland“, varmed efter fyndorterna att döma (l. c., p. 74) dock ej svenska Lappland kan avses. Båda arterna finnas emellertid såsom väntat också i vårt land. Av 12 *Ancyrophorus*-ex., som jag den 21/6—4/7 1947 tagit på sandstrand vid Torneträsk i Abiskoområdet, äro 10 ex. *Strandii* och 2 ex. *omalinus*.

2. *Neobisnius Cerrutii* Gridelli.

Detta är en år 1943 efter ett italienskt ex. nybeskriven art, som visat sig förekomma även i England, Danmark och Norge. Till det yttre liknar den mest *procerulus* Grav. Det fanns därför anledning att granska svenskt material med hänsyn till dessa båda arter. Härvid har jag haft tillfälle undersöka exemplar av »*procerulus*»-typ i Riksmusei, fil. dr A. Janssons och fil. dr E. Wiréns samlingar och dessutom ett par ex. i min egen samling. Materialet är ej stort, sammanlagt blott 17 ex. Men det representerar 6 olika landskap. Samtliga ex. äro *Cerrutii*. De härstamma från: Sk. (Alnarp), Nke (Oset), Vg., Gtl (Fårön), Vrml (Lundsberg) och Upl (Uppsala). Något svenskt ex. av den äkta *procerulus* har jag ännu ej sett.

För att underlätta bestämningen av de *Neobisnius*-arter, som kunna tänkas förekomma i vårt land, meddelas följande kortfattade bestämningstabell, i huvudsak uppjord efter H. R. Last i Ent. Monthl. Mag. 1948, p. 148—150:

1. Antenner enfärgade, gulbruna. Täckvingar gulbruna med ljus bakkant. De tre första synliga tergiternas basalintryckning smal, nästan opunkterad och glänsande. Längd 4,0—4,5 mm. — ♂. Aedeagus som i fig. 3. Paramerens (egentligen de sammanvuxna paramerernas) apikala del konisk med lång smal, membranös förlängning *N. villosulus* Steph. (*elongatulus* Er.) — Antenner mörka med tre basleder gulröda. Täckvingar i regel mörkare.

2. De tre första synliga tergiter nas basalintryckning sparsamt punkterad. Längd 4,0—4,5 mm. — ♂. Aedeagus som i fig. 2. Parameren djupt kliven.....
N. procerulus Grav.
- De tre första synliga tergiter nas basalintryckning fint och tätare punkterad. Längd 4,0—4,5 mm. — ♂. Aedeagus som i fig. 1. Parameren lång och smal, lätt utvidgad före spetsen.....
N. Cerrutii Gridelli

3. *Quedius maritimus* J. Sahlb.

I Ann. Ent. Fenn. 1941, p. 106—109, har O. Renkonen utförligt behandlat *Quedius umbrinus* Er. och dess av J. Sahlberg beskrivna form *maritimus*. J. Sahlberg uppfattar denna som en varietet, Renkonen som en underart till *umbrinus*. De båda olika formerna skilja sig från varandra särskilt i fråga om paramerernas form och antalet korn i deras apikala del. Härvidlag har dr Renkonen kunnat fastställa en konstant skillnad hos det finska material, som undersökts, av *umbrinus* 18 ♂♂, av *maritimus* 5 ♂♂, de senare alla från s. Finlands kustområden.

Först i år har jag haft tillfälle gå igenom mitt svenska »*umbrinus*»-material med hänsyn till dr Renkonens utredning, varvid en del resultat av intresse framkommit. Samtliga 17 ♂♂ ha genitalundersökts. Båda *Quedius*-formerna finnas i Sverige, och det har ej varit svårt att med ledning av dr Renkonens teckningar och beskrivningar dela upp hannarna. Däremot kan det vara mera vanskligt att efter yttre kännetecken säkert bestämma honorna, om ej en större serie exemplar föreligger från samma lokal. Bland av dr Renkonen ej omnämnda yttre särmärken finnes på mina exemplar en skillnad i fråga om antennerna, vilka hos *umbrinus* (nominatformen) äro något längre och slankare än hos *maritimus*. Hos en serie av exemplar brukar den skillnaden rätt tydligt framträda. Materialet i min samling fördelar sig på följande sätt:

umbrinus (nominatformen), 7 ♂♂, 5 ♀♀: Nb.: Karungi, Överkalix; Jmt.: Bispgården; Gstr.: Storvik, Mårdängsjön.

maritimus, 10 ♂♂, 14 ♀♀: Sk.: Lomma, Ven; Smål.: S. Unnaryd, Gränna; Ög.: Ombergs-tr., Motala; Bhl.: Orust; Vrml.: Deje, Olsäter.

De båda formerna ha ej på någon lokal förekommit tillsammans. Av mitt material att döma synes *umbrinus* (nominatformen) i vårt land äga övervägande nordlig, *maritimus* övervägande sydlig (och möjligen västlig) utbredning. *Maritimus* är ej bunden till biotoper vid havskusten men möjligen vanligare där än inne i landet.

I fig. 7—8 ha paramererna avritats hos några ♂♂ från vitt skilda lokaler. Såväl beträffande formen som kornens antal och placering finnas vissa smärre variationer, men bilderna torde ändå tydligt visa, att var och en av dessa *Quedius*-former har sin karakteristiska paramertyp. I fråga om kornens antal är variationsbredden ännu något större än hos de exemplar, dr Renkonen granskat. Sålunda har jag ex. av *umbrinus* (nominatformen), som äga sammanlagt blott 18 korn och

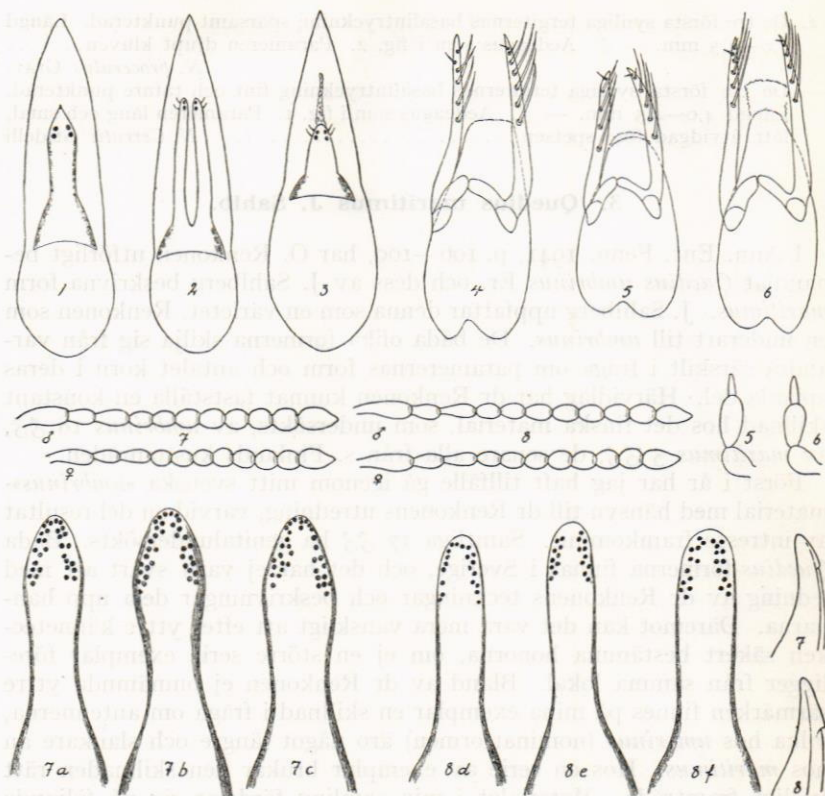

Fig. 1—3. Aedeagus hos: 1. *Neobisnius Cerrutii* Gridelli. — 2. *N. procerulus* Grav. — 3. *N. villosulus* Steph. — Fig. 4—6. Aedeagus och maxillarpalp hos: 4. *Mycetoporus monticola* Fowl. — 5. *M. Baudueri* Muls. Rey. — 6. *M. Hellieseni* A. Strand. — Fig. 7—8. Antenn, paramer (borsten ej utritade) och penisspets (i profil) hos: 7. *Quedius maritimus* J. Sahlb. — 8. *Q. umbrinus* Er. (nominatformen). Exemplar från: a. Sk. Lomma. — b. Ög. Omberg. — c. Vrml. Deje. — d. Gstr. Storvik. — e. Jmt. Bispgården. — f. Nb. Karungi. — Orig.

av *maritimus* sådana, som ha ända upp till 36 korn. På mina preparat kan man också se den skillnaden, att kornen hos *umbrinus* (nominatformen) nästan aldrig nå fram till yttersta paramerspetsen, medan de hos *maritimus* i regel göra detta och där ofta sitta tätare än på andra ställen.

Då nu *maritimus* visat sig äga en betydligt vidsträcktare förekomst än dr Renkonen räknade med vid sin undersökning, paramerernas typ är densamma hos exemplar från vitt skilda orter och de båda *Quedius*-formernas utbredning i Sverige synes fördela sig på ett »naturligt sätt», förefaller det mig riktigast att med samma berättigande som en upp-

delning av t. ex. *Quedius fuliginosus*-, *nitipennis*- och *boops*-gruppens arter tidigare skett betrakta *maritimus* som självständig art.¹

4. *Mycetoporus Hellieseni* A. Strand.

Sedan A. Strand i Norsk Ent. Tidskr. B. VIII-H. 1—3, p. 85, beskrivit *Mycetoporus Hellieseni* från s. Norge, bad jag honom gå igenom mitt material av *monticola* & *Bauduerei*-gruppens arter, som förefallit mig svåra att säkert bestämma efter Luze (Verh. der k. k. Zool.-bot. Gesellsch. in Wien 1901, p. 682, 684—685) och Hellén (Not. Ent. 1925, p. 37). Granskningen, för vilken jag även här tackar min vän Andreas Strand, gav till resultat, att jag i min samling har *monticola* Fowl. (21 ex.) från följande svenska landskap: Sk., Jmt. och Lpl., *Bauduerei* Muls. Rey (4 ex.) från Sk., Ög. och Lpl. (Pålnoviken tillsammans med *monticola* under gammalt hö i en lappkåta), och *Hellieseni* A. Strand från Ög. (Omberg 1 ♂ den 16.10. 1930 vid kvällshåvning). Arterna torde höra till de mera kritiska inom släktet, varför jag med ledning av Strands utredning och några egna tillägg gjort upp följande bestämningstabell:

1. Huvud mellan och framför ögonen med vid minst 50 × förstoring synlig mikroskulptur, bestående av glesa, parallella, oregelbundet slingrande ritlinjer. Antenner vanligen enfärgat rödgula. Täckvingarnas övertaliga punktrad (mellan söm- och skulderraden) består i regel av 6—10 punkter. — Aedeagus som i fig. 4; paramererna försedda med borst till ungefär halva längden.....
M. monticola Fowl.
- Huvud blankt, utan mikroskulptur. Antenner något slankare, vanligen tvåfärgade med 2 eller 3 basleder rödgula och i övrigt bruna. Täckvingarnas övertaliga punktrad består i regel av 3—5 punkter..... 2
2. Huvud längre, framåt mera avsmalnande; ögon belägna nästan intill huvudundersidans kantlist; maxillarpalpernas nästsista led mindre långsträckt (fig. 6); halssköldens yttre främre marginalpunkt något avlägsnad från framkanten. — Aedeagus som i fig. 6; paramererna långsträckta och slanka, försedda med borst till ungefär tredjedelen av längden *M. Hellieseni* A. Strand.
- Huvud kortare, framåt mindre avsmalnande; ögon ett stycke från huvudundersidans kantlist; maxillarpalpernas nästsista led långsträcktare (fig. 5); halssköldens yttre främre marginalpunkt närmare framkanten. — Aedeagus som i fig. 5; paramererna kortare och bredare, försedda med borst till ungefär halva längden..... *M. Bauduerei* Muls. Rey

Täckvingarnas längd i förhållande till halsskölden samt bakkroppens punktering och avsmalning mot spetsen ha vid artuppdelingen visat sig vara mindre pålitliga karaktärer. Ej heller har jag funnit nämnvärd skillnad i fråga om mikroskulpturen på halssköld, täckvingar och bakkropp hos de olika arterna.

¹ Enligt vad höjesteretsdommer V. Hansen meddelat mig är *maritimus* den enda i Danmark förekommande arten. I Ent. Monthl. Mag. 1948, p. 101—108, anmäler C. E. Tottenham *maritimus* som ny för Storbritannien, där denna art är vanligare och mera utbredd än *umbrinus*.

5. *Oligota parva* Kr.

Enligt Horion (Kol. Zeitschr. 1949, p. 203—215) hör *Oligota parva* till de s. k. adventivarterna, vilka med samfärdseln ursprungligen införts från andra länder, vanligen tropiska eller subtropiska, men som i det nya landet haft anpassningsförmåga, så att de i detta aklimatiserats och fortplantat sig. Bland skalbaggar finnas i vårt land rätt många exempel på sådana arter, utom den ovannämnda, som först i år (1950) konstaterats som svensk, t. ex. de ofta individrika *Tribolium destructor* Uytt., *Medon nigriceps* Kr., *Philonthus rectangulus* Sharp och *Lathridius nodifer* Westm.

Oligota parva beskrevs 1858 efter exemplar, som anträffades i den franska hamnstaden Rouen, dit arten sannolikt kommit med jordnötter från Sydamerika. Nu synes den vara utbredd och aklimatiserad i stora delar av Europa, särskilt i Medelhavsländerna och utmed Atlantkusten. I Nordeuropa upptäcktes den i Danmark 1907 (Odense) och i Norge 1932 (Oslo). Några nya danska eller norska fynd ha såvitt känt är ej sedan rapporterats, varför arten i dessa länder möjligen ej lyckats bibehålla någon livskraftig stam. Detta synes däremot vara fallet i sö. Finland, där *Oligota parva* i Joutseno tagits på flera lokaler i gammalt möglande hö invid lador, första gången i augusti 1945. Enligt vad dr E. Thuneberg meddelat mig förekommer arten i Joutseno-trakten på samma lokaler år efter år, varför en verklig aklimatisering där torde ha ägt rum.

Det var sålunda ej oväntat, att *Oligota parva* förr eller senare skulle visa sig också i Sverige. Ur komposthögar vid Alnarp i Skåne, där åtskilliga nykomlingar i den svenska faunan förut påträffats, sållade jag fram talrika ex. av *Oligota parva* den 11.8. 1950. I ett sållprov från samma lokal, som ingenjör Sven Berdén sände mig senare samma år (22.10), var arten likaledes talrikt företrädd.

Vid mitt eget besök i Alnarp förekom *Oligota*-arten, såvitt jag kunde finna, uteslutande i en större hög av relativt färskt komposterat gräs, som påbörjats våren 1950, däremot ej i lövkomposter eller i äldre, redan förmultnade gräskomposter. Marken var myllrik, beskuggad av en frodig örtvegetation och storkroniga lövträd. I det inre av *Oligota*-komposten rådde hög värme och livlig förbränning av växtresterna. I detta parti fanns föga av insekter, men i de genom fukt och värme inifrån högen hoptovade, möglande yttre delarna, där temperaturen torde ha hållit sig mellan 20 och 30 grader, var faunan rik. I dessa skikt myllrade det av gräsuggor, tusenfotingar och insekter av olika slag. Enbart av skalbaggar förekommo minst ett 100-tal arter, många i stor individrikedom. *Oligota parva* levde där tillsammans med två andra arter av samma släkte, *inflata* Mannh. och *pusillima* Grav., vilka emellertid uppträdde mera sparsamt. Bland ovanligare arter märktes i övrigt t. ex. *Nephanes Titan* Newm. (allm.), *Medon nigriceps* Kr.,

Leptacinus intermedius Donisth., *Carcinops 14-striata* Steph. och *Monotoma testacea* Motsch., den senare ej förut känd från Skåne.

I komposthögar vid Alnarp ha Berdén, förf. och andra coleopterologer under tidigare år ofta sållat, men ingen av oss har trots noggrann genomgång av siktgodset förut sett till *Oligota parva*. Visserligen är arten mycket liten, men då de båda andra *Oligota*-arterna tillvaratagits, skulle den knappast ha kunnat undgå upptäckt. Detta tyder på, att *Oligota parva* först i år skulle ha infunnit sig på platsen, där den i komposterna synes äga goda förutsättningar att kunna kvarleva.

6. *Laemophloeus ater* Oliv.

Vid Örup i Skåne hade för iordningställande av betesmark sommaren 1949 en del lövbuskar och mindre träd röjts bort och lagts samman i stora högar. Den 23.5. 1950 tog jag under barken av en i en sådan hög liggande vildapel ett ex. av *Laemophloeus ater* Oliv. a. *capensis* Waltl. Barken kunde med kniv nätt och jämt lossas från den fasta och ännu tämligen fuktiga veden. I stammen funnos i övrigt blott några ytterst små cerambycidlarver, *Rhizophagus bipustulatus* F., *Atheta aequata* Er. och en hanne av den i Skåne ej förut tagna *Epuraea angustula* Strm.

Laemophloeus-ex, har jämförts med utländska ex. av *ater* Oliv., *duplicatus* Waltl. och andra närstående arter, varför bestämningen torde vara säker. *L. ater* är i de nordiska länderna förut känd från Danmark och Finland, där den anträffats synantropt i bagerier och oljefoderkvarnar. I Cat. Col. 1939 har arten av denna orsak betecknats som tillfälligt införd. Fyndet i Örup tyder emellertid på en mera ursprunglig förekomst eller åtminstone att en aklimatisering ägt rum. Både Reitter och Ganglbauer omtala i sina handböcker, att *Laemophloeus ater* i Mellaneuropa uppträder så väl synantropt som under trädbark.